

Code No. : **BFVDJ-41****स्नातकपरीक्षा:—२०१६****बि.ए.१ – विद्वन्मध्यमा -प्रथमवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः -२ , पत्रिका -३****विषयः - लीलावती, बीजगणितम् च**

दिनाङ्क - 03-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 100

अविभागः-लीलावती - अङ्कः४०**I. योजयत****05x 01 = 05**

१. काकिणी	१. द्विसहस्रदण्डाः
२. गुञ्जा	२. यवाभ्याम्
३. क्रोशः	३. वराटकानां दशकद्वयम्
४. मणः	४. षट्शून्यानि
५. एकलक्षम्	५. पञ्चशून्यानि
	६. चत्वारिंशत्सेराः

II. त्रयाणामुत्तरं लिखत**03x05=15**

१. १४ एतस्य वर्गं खण्डद्वयस्याभिहितः इति सूत्रक्रमेण साधयत ।
२. गुण्यस्त्वधोऽधो....इत्यादिसूत्रानुसारेण साधयत ।
गुण्यः २३४, गुणकः १७
३. पञ्चघनस्य घनं साधयत ।
४. कार्यः क्रमात् उत्क्रमतोऽथवाङ्कयोगो यथास्थानकमन्तरं वा । इदं सूत्रं सोदाहरणं व्याख्यात ।

III. उत्तरयत (द्वयोरेव)**02x 10= 20**

१. वर्गमूलानयनक्रममुपवर्ण्य ९९३५१०४ एतस्य मूलमानयत ।
२. ११७६४९ एतस्य घनमूलं ससूत्रं प्रतिपादयत ।
३. ग्रन्थोक्तपरिभाषाविषये सम्यक् लिखत ।

I. एकेन वाक्येन उत्तरयत

05x 01 = 05

१. क्षययोः युतिः किं भवति ?
२. खहरः कः ?
३. विजातीयवर्णयोः घातः कः ?
४. 'क' अस्य सरलस्वरूपं किम् ?
५. दृढभाज्यहारौ कदा लभ्येते ?

II. अभीष्टत्रयं गणितेन साधयत

03x 05 =15

१. रूपैः षड्भिर्वर्जितानां चतुर्णामव्यक्तानां ब्रूहि वर्गं सखे मे ।
२. रु१०, कर४, क४.४०, क६० अस्य मूलं साधयत ।
३. गुण्यः -या६ -कार+नी१ १+रु ।
गुणकः -या६-का४+नी२ +रु२ गुणनफलं साधयत ।
४. कर, क ३, क५, एतस्य करणीराशेः वर्गं कुरुत ।
५. त्रिभसङ्ख्ययोः करण्योः योगान्तरं साधयत ।

III. ससन्दर्भं सूत्रार्थं व्याख्यात

02x 05 =10

१. योगजे तक्षणाच्छुद्धे गुणाप्ती स्तो वियोगजे ।
धनभाज्योद्धवे तद्वत् भवेतां ऋणभाज्यजे ॥
२. एकाव्यक्तं शोधयेदन्यपक्षात् रूपाण्यन्यस्येतरस्माच्च पक्षात् ।
शेषाव्यक्तेनोद्धरेत् रूपशेषं व्यक्तं मानं जायतेऽव्यकराशेः ॥

IV. सूत्रक्रमेण गणितं कुरुत । (त्रयाणाम्)

03x 10 =30

१. एको ब्रवीति मम देहि शतं धनेन त्वत्तो भवामि हि सखे द्विगुणस्ततोऽन्यः ।
ब्रूते दशार्पयसि चेन्मम षड्गुणोऽहं त्वत्तस्तयोर्वद धने मम किं प्रमाणे ॥
२. भाज्यः २२१, हारः १९५, क्षेपः ६५ कुट्टकेन लब्धि-गुणकमानीय समन्वयं साधयत ।
३. यत्र त्रस्रक्षेत्रे धात्री मनुसंमिता सखे बाहू ।
एकः पञ्चदशान्यस्त्रयोदश वदावलम्बकं तत्र ॥
४. पार्थः कर्णवधाय मार्गणगणं क्रुद्धो रणे सन्दधे तस्यार्धेन निवार्य तच्छरणं मूलैश्चतुर्भिर्हयान् ।
शल्यं षड्भिरथेषुभिस्त्रिभिरपि च्छत्रं ध्वजं कार्मुकं चिच्छेदास्य शिरः शरेण कति ते यानर्जुनः सन्दधे ।
५. पुरप्रवेशे दशदो द्विसंगुणं विधाय शेषं दशभुक् च निर्गमे ।
ददौ दशैवं नगरत्रयेऽभवत् त्रिनिघ्नमाद्यं वद तत् कियद्धनम् ॥

Code No. : **BFVDJ-42**

स्नातकपरीक्षा:—२०१६

बि.ए.१ – विद्वन्मध्यमा -प्रथमवर्षः

शास्त्रम्— ज्यौतिषम्

भागः -२ , पत्रिका -४

विषयः - सूर्यसिद्धान्तः- (त्रिप्रश्नाधिकारपर्यन्तम्)

दिनाङ्क - 05-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 100

I. रिक्तस्थानानि पूर्यत

06x 01 = 06

१. षड्भिः प्राणैः.....स्यात् ।
२. युगानां.....मन्वन्तरमिहोच्यते ।
३. भवन्ति.....सूर्येन्दुभगणान्त्यम् ।
४. उदयादुदयं भानोः.....।
५. इष्टच्छायाविषुवतोर्मध्यम्.....अभिधीयते ।
६. लम्बाक्षौ.....सदा ।

II. एकेन पदेन उत्तरं लिखत

10x01=10

१. कतिभिः सौरवर्षैः देवानाम् एकं दिनं भवति ?
२. कल्पे कति मन्वन्तराणि भवन्ति ?
३. त्रेतायुगप्रमाणं कति सौरवर्षाणि ?
४. 'पौष्णान्त' इति शब्दस्य कोऽर्थः ?
५. बुधस्य महायुगीयभगणाः कति ?
७. भूव्यासयोजनानि कति ?
७. चन्द्रस्य परमशरः कियन्मितः ?
८. प्रथमस्य ज्यार्धस्य प्रमाणं किम् ?
९. वृषभस्य निरक्षोदयासवः कति ?
१०. परमक्रान्तिज्याप्रमाणं किम् ?

—अनुवर्तते

III. सङ्क्षिप्तम् उत्तरं लिखत

02x 07= 14

१. मासाधिपसाधनसूत्रं किम् ?
२. बार्हस्पत्यवर्षानयनसूत्रं किम् ?
३. स्वदेशीयभूपरिधिमानं कथं सिद्ध्यति ?
४. को नाम अधिमासः ?
५. तत्तद्गतिवशान्नित्यं.....श्लोकं पूर्यत ।
६. वक्रातिवक्रा विकला.....श्लोकं पूर्यत ।
७. का नाम पलभा ?

IV. पञ्चषैः वाक्यैः उत्तरं लिखत (षण्णामेव)

06x05 =30

१. सौरचान्द्रमानयोः विवरणं कुरुत ।
२. ग्रहाणां प्राग्गतित्वं कथम् उपपद्यते ?
३. रेखादेशात् स्वदेशस्य प्राक्परत्वं कथं निर्णयम् ? विवृणुत ।
४. 'विस्तरेणैतदुदितं सङ्केपाद् व्यावहारिकम् ? सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
५. का नाम क्रान्तिः ? तत्साधनविधिं विवृणुत ।
६. इष्येज्यातः चापानयनं विवृणुत ।
७. दूरस्थितः स्वशीघ्रोच्चात्.....श्लोकं पूर्यित्वा व्याख्यात ।
८. चन्द्रस्य शरसाधनविधिं विवृणुत ।
९. दिक्साधनविधिं विवृणुत ।
१०. अयनांशसाधनविधिं सप्रयोजनं लिखत ।

V. विस्तृतम् उत्तरं लिखत (चतुर्णामेव)

04x 10 =40

१. अहर्गणसाधनविधिं विस्तरेण विवृणुत ।
२. 'शीघ्रमन्दोच्चपाताख्या ग्रहाणां गतिहेतवः ।' विस्तरेण विवेचयत ।
३. 'शैघ्र्यं मान्दं पुनर्मान्दं शैघ्र्यं चत्वार्यनुक्रमात् ' सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
४. तिथिनक्षत्रयोः साधनं स्वकल्पितोदाहरणेन विवृणुत ।
५. ग्रहाणां मन्दफलसाधनविधिं विवृणुत ।
६. मध्याह्नच्छायया रविसाधनविधिं सोपपत्तिकं विवृणुत ।
७. लग्नसाधनविधिं सोपपत्तिकं विशदयत ।
८. इष्टकालिको रविः- ४^५-१६^०-३४^१, अयनांशाः २४^०-०६^१, पश्चिमनतकालः १२-५२, दशमलग्नं साधयत ।

Code No. : **BFGA-04**

स्नातकपरीक्षा:—२०१६

बि.ए.१ – विद्वन्मध्यमा -प्रथमवर्षः

शास्त्रम्— ज्योतिषम्

भागः -३ , पत्रिका -६

विषयः - ज्योतिषबालबोधः+बृहज्जातकम्

दिनाङ्कः - 10-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 100

(अविभागः)-ज्योतिषबालबोधः - अङ्कः-६०

I. एकवाक्येन उत्तरयत

05x 01 = 05

१. वृषभराशौ कानि नक्षत्राणि भवन्ति ?
२. विपत्तारादोषनिवारणाय किं दानं प्रोक्तम् ?
३. चन्द्रस्य उच्च-नीचराशी कौ ?
४. रविः जन्मराशेः केषु भागेषु शुभदः ।
५. रविजः एकस्मिन् राशौ कति मासं तिष्ठति ?

II. पञ्चानां टिप्पणीः लिखत

05x05=25

१. शुभशकुनानि ।
२. अक्षरैः सङ्ख्याज्ञानक्रमः ।
३. अमृतसिद्धियोगः ।
४. दशाक्रमः ।
५. ग्रहाणां दृष्टिः ।
६. नक्षत्राभिमानिदेवताः ।
७. ग्रहाणामुच्चनीचस्थानानि ।
८. राश्यधिपतयः ।

III. त्रयाणामुत्तराणि लिखत

03x 10= 30

१. ताराबलनिर्णयविचारं सोदाहरणं प्रतिपादयत ।
२. मेषादिराशिषु नक्षत्रपरिज्ञानं कथमिति स्पष्टयत ।
३. नक्षत्राणां क्षिप्रादिसञ्ज्ञां सूचयत ।
४. जन्मस्थानात् केषु भावेषु ग्रहाः शुभाशुभाः इति स्पष्टयत ।

—०—

(कविभागः)-बृहज्जातकम् (१-२)- अङ्काः४०

I. योजयत

05x 01 = 05

१. स्त्रीग्रहः	१. रविः
२. कटुकरसः	२. गुरुः
३. रात्रिबलग्रहः	३. शुक्रः
४. मोषराशेः तृतीयद्रेष्काणाधिपः	४. कुजः
५. कर्कराशेः प्रथमहोराधिपः	५. चन्द्रः

II. त्रयाणां टिप्पणीः रचयत

03x 05 =15

१. मूलत्रिकोणस्थानानि ।
२. शुभाशुभग्रहाः ।
३. चन्द्रार्कयोः स्वरूपम् ।
४. स्थानबलम् ।
५. कालपुरुषस्यावयवाः ।

III. उत्तराणि लिखत द्वयोः

02x 10 =20

१. ग्रहाणां नैसर्गिकमित्रामित्रत्वं व्याख्यात ।
२. षड्वर्गान् विलिख्य तेषु द्वयं व्याख्यात ।
३. ग्रन्थस्य ग्रन्थकारस्य च विषये प्रबन्धं लिखत ।

—०—

स्नातकपरीक्षा:—२०१६**बि.ए.२ – विद्वन्मध्यमा -द्वितीयवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः -२ , पत्रिका -३****विषयः - बृहज्जातकम्**

दिनाङ्कः - 03-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 02.30 P.M. to 05.30 P.M.]

[Max. Marks : 100

I. एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत**10x01=10**

१. को राशिः कालपुरुषस्य हृदयम् ?
२. युग्मराशौ द्वितीयहोराधिपः कः ?
३. के ग्रहाः निशि बलिनः ?
४. कुजः कस्याः दिशः अधिपतिः ?
५. गर्भस्य तृतीयमासे अधिपः ग्रहः कः ?
६. दीपे स्नेहः केन ग्रहेण वाच्यः ?
७. शुनां परमायुःप्रमाणं किम् ?
८. सर्वे ग्रहाः पञ्चसु राशिषु भवन्ति चेत् को योगः ?
९. कतमः द्रेक्काणः निधनस्य कारणं भवति ।
१०. स्त्रीणां भर्तृमरणं केन भावेन विचार्यम् ?

II. रिक्तस्थानानि पूरयत ।**05x01=05**

१. चन्द्रस्य मूलत्रिकोणराशिः.....।
२. लग्नस्थे कुजे जातः.....भवति ।
३. राजानौ रविशीतगूनेता ।
४. नियतफलदाश्चिन्त्या ह्येते
५. पुत्रस्थानगतश्च.....पुत्रोवनेर्यच्छति ।

III. चतुर्थपदं लिखत**05x01= 05**

१. पञ्चमम्- पणपरम् । द्वादशम्.....।
२. हेम- कुजः । अयः.....।

३. कुजः-शाक्यः । रविः.....।
 ४. अन्तःसाराः-रविः । पुष्पवृक्षाः.....।
 ५. कटुकरसः-रविः । मधुररसः.....।

IV. एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत

05x02 =10

१. रवेः स्वरूपं लिखत । २. श्लोकं पूर्यत- लग्नवांशप.....।
 ३. अमितायुर्योगं लिखत । ४. अधियोगस्य लक्षणं किम् ?
 ५. राजयोगे सति राज्यलब्धिः कदा भवति ।

V. पञ्चषैः वाक्यैः उत्तरं लिखत (षण्णामेव)

06x05 =30

१. ग्रहाणाम् उच्चनीचराश्यंशान् सप्रमाणं लिखत ।
 २. ग्रहाणां दृष्टिस्थानानि तत्प्रमाणानि च लिखत ।
 ३. कुज-शुक्र-शनीनां स्वरूपं लिखत ।
 ४. बलवति राशौ तदधिपतौ च..... । कारिकां पूर्यित्वा व्याख्यात ।
 ५. परोक्षस्य पितुः जातः इति निर्णयोपयुक्तान् योगान् लिखत ।
 ६. चक्रार्धहानिं सप्रसङ्गं विवृणुत ।
 ७. रवेः चन्द्रादिग्रहैर्योगे फलानि विवृणुत ।
 ८. अरिष्टभङ्गविषये आचार्यस्य आशयं निरूपयत ।
 ९. दलयोगौ कौ ? तयोः लक्षणं फलं च सप्रमाणं लिखत ।
 १०. अक्षमद्रष्टा अष्टमस्थितेन च ग्रहेण चिन्त्यान् मरणहेतून् लिखत ।

VI. विस्तृतम् उत्तरं लिखत (चतुर्णामेव)

04x10 =40

१. ग्रहाणां नैसर्गिकमैत्रीं लिखत ।
 २. 'द्रेक्काणभागैस्त्रिधा' अवयवविभागं सप्रमाणं सफलं च प्रदर्शयत ।
 ३. रवि-कुज-गुरु-शनीनां दशाफलानि मिहिरोक्तिमनुसृत्य लिखत ।
 ४. 'भेन्द्रर्कास्पदपतिगांशनाथवृत्त्या' कोऽयम् आस्पदपतिः ? का सा वृत्तिः ? विस्तरेण विवृणुत ।
 ५. योगे स्थानं.....सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
 ६. चन्द्रस्य द्वादशभावस्थितिं वशात् फलानि सप्रमाणं लिखत ।
 ७. स्त्रीजातके सप्तमाष्टमभावाभ्यां विचारणीयान् फलविशेषान् विशदयत ।
 ८. पिण्डायुर्दानसाधनं ग्रन्थोक्तदिशा निरूपयत ।

स्नातकपरीक्षा:—२०१६**बि.ए.२ – विद्वन्मध्यमा -द्वितीयवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः -२ , पत्रिका -४****विषयः - सूर्यसिद्धान्तः चन्द्रग्रहणतः-पाताधिकारपर्यन्तम्**

दिनाङ्कः - 05-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 02.30 P.M. to 05.30 P.M.]

[Max. Marks : 100

I. सङ्क्षिप्तम् उत्तरं लिखत**10x 02=20**

१. रविविम्बस्य विष्कम्भः कति योजनानि भवन्ति ?
२. मध्यग्रहणं कदा आदिशेत् ?
३. भानोः.....महीच्छाया ।
४. ताराग्रहाणामन्योन्यं स्यातां.....।
५. का नाम अस्तङ्गतिः ?
६. कानि नक्षत्राणि कदापि अस्तमयं न प्राप्नुवन्ति ?
७. शनेः अस्तमयकालांशाः कति ?
८. कदा लम्बनस्य न सम्भवः ?
९. केषां नक्षत्राणाम् अन्त्यः पादः भसन्धिः इति कथ्यते ?
१०. गण्डान्तत्रिविधं तथा. इत्यत्र त्रीणि गण्डान्तानि कानि ?

II. पञ्चषैः वाक्यैः षण्णां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत**06x05=30**

१. का नाम भूभा ? तत्साधनविधिं विवृणुत ।
२. ग्रहणे इष्टकाले ग्रासानयनं कथमिति विवृणुत ।
३. लम्बननत्योः परिचयं प्रयोजनं च लिखत ।
४. दृक्षेपदृग्गत्योः साधनं विवृणुत ।
५. अर्धादूने सधूम्रं.....श्लोकं पूरयित्वा सप्रसङ्गं व्याख्यात ।
६. रोहिणीशकटभेदं समूलश्लोकं विवृणुत ।
७. ग्रहाणाम् उदयास्तयोः पूर्वापरत्वं विवृणुत ।

८. व्वतीपातवैधृत्योः परिचयं कुरुत ।
९. इष्टग्रासपरिलेखप्रकारं विवृणुत ।
१०. सम्पूर्णग्रहणं खण्डग्रहणं ग्रहणासम्भवश्च कथं विज्ञेयाः ? विवृणुत ।

III. पञ्चानां प्रश्नानां विस्तरेण उत्तरं लिखत

05x10=50

१. स्थित्यर्धविमर्दार्ययोः साधनं प्रदर्श्य तदाधारेण स्पर्शादिकालानां ज्ञानं कथमिति विवृणुत ।
२. किन्नाम बलनम् ? तस्य द्वौ प्रकारौ कौ ? तयोः साधनं कथम् ? विस्तरेण विवृणुत ।
३. ग्रहयुतेः गतैष्यत्वं कथं ज्ञेयमिति निगद्य युतिकाले समलिप्तयोः ग्रहयोः साधनक्रमं विवृणुत ।
४. ग्रहयुद्धस्य चतुरः भेदान् सलक्षणं कथयित्वा, जयिपराजितयोः लक्षणं निगदत ।
५. दृक्कर्मविषयं तत्रत्यौ द्वौ प्रकारौ च निरूप्य, तयोः साधनविधिं प्रदर्शयत ।
६. चन्द्रशृङ्गोन्नतौ परिलेखः कथं कर्तव्यः इति विवृणुत ।
७. पातस्य विस्तृतं परिचयं प्रदाय तस्य गतैष्यत्वं कथं निर्णयम् इति विवृणुत ।
८. छेद्यकं सप्रयोजनं विशदयत ।

—o—

Code No. : **MR-23**

स्नातकपरीक्षा:—२०१६
बि.ए.३ – विद्वन्मध्यमा -तृतीयवर्षः
शास्त्रम्— ज्यौतिषम्
भागः -१ , पत्रिका -१
विषयः - क्षेत्रमितिः १-४ अध्यायाः

दिनाङ्कः - 29-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 100

I. अधोनिर्दिष्टानां परिभाषां लिखत

10x 02=20

१. बिन्दुः
२. अधिककोणः
३. व्यासरेखा
४. वृत्तम्
५. कर्णः
६. आयतक्षेत्रम्
७. चापः
८. चापान्तःकोणः
९. वृत्तस्पर्शरेखा
१०. स्पर्शवृत्तम्

II. पञ्च प्रतिज्ञाः समाधेयाः

05x06=30

१. अभीष्टकोणस्य तुल्यं खण्डद्वयं कुरुत ।
२. अभीष्टपरिमितरेखायां तद्वर्हिगताभीष्टबिन्दोः लम्बं कुरुत ।
३. द्वयोः रेखयोः सम्पातेन यत्कोणचतुष्टयमुत्पद्यते तत्र सम्मुखकोणद्वयं परस्परं समानं स्यादिति साधयत ।
४. समानान्तरचतुर्भुजे सम्मुखकोणौ परस्परं समानौ भवेताम् इति साधयत ।
५. वृत्तस्य केन्द्रगामिनी रेखापूर्णज्याम् अर्धयति, सा तदुपरि लम्बरूपा जायते । यदि सा लम्बरूपा तदा पूर्णज्यार्धं करिष्यति ।- एतान् अंशान् साधयत ।

६. वृत्तान्तर्गतचिह्नात् परिधिं यावत् कृतासु रेखासु यदि द्व्यधिकाः रेखाः मिथस्तुल्याः स्युः तदा तच्चिह्नं वृत्तकेन्द्रं स्यात् ।
७. वृत्तात् बहिः यो बिन्दुः तस्मात् तद्वृत्तस्य स्पर्शरेखां कुरुत ।
८. अभीष्टत्रिभुजान्तर्गतं वृत्तक्षेत्रं कुरुत ।

III. पञ्च प्रश्नाः विस्तरेण समाधेयाः

05x10=50

१. समद्विबाहुकत्रिभुजस्य आधारलग्नौ कोणौ मिथस्तुल्यौ भवतः ।
भुजयोर्वर्धनेन आधारादधः उत्पन्नौ कोणावपि तुल्यौ स्याताम् । -एतां प्रतिज्ञां समर्थयत ।
२. त्रिभुजस्य एकभुजवर्धनेन बहिरुत्पन्नकोणः स्वपार्श्वस्थकोणस्य सम्मुखकोणयोर्योगेन समानः,
तथा त्रिभुजे कोणत्रययोगः समकोणद्वयसमानो भवतीति साधयत ।
३. अभीष्टत्रिभुजसमानमेकं समानान्तरचतुर्भुजं कुरुत, यस्यैकः कोणः अभीष्टकोणेन समो भवेत् ।
४. जात्यत्रिभुजे भुजकोटिवर्गयोगः कर्णवर्गसमो भवतीति साधयत ।
५. 'खण्डद्वयस्याभिहतिर्द्विनिघ्नी तत्खण्डवर्गैक्ययुता कृतिः' इति सूत्रं रेखागणितेन समर्थयत ।
६. एकस्मिन् चापाधारे परिधिकोणात् केन्द्रगकोणो द्विगुणः स्यादिति साधयत ।
७. वृत्तार्धचापे तदन्तर्गतकोणः समकोणः, वृत्तार्धादल्पे अधिककोणः,
वृत्तार्धादधिके तु न्यूनकोणः भवतीति साधयत ।
८. अभीष्टवृत्तान्तर्गतं तुल्यकोणकं समषड्भुजमेकं क्षेत्रं कुरुत ।

—०—

Code No. : **MR-24**

स्नातकपरीक्षा:—२०१६

वि.ए.३ – विद्वन्मध्यमा -तृतीयवर्षः

शास्त्रम्— ज्यौतिषम्

भागः - १, पत्रिका -२

विषयः - केतकीग्रहगणितम्

दिनाङ्क - 31-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 100

I. सङ्क्षिप्तम् उत्तरं लिखत

10x 02=20

१. नक्षत्रचक्रे प्रथमं धनिष्ठेति केन उदीरितम् ?
२. अश्विनीमुखात् कति अंशैः चित्रा तिष्ठति ?
३. अपमशब्दस्य कोऽर्थः ?
४. सौरोक्तं वर्षप्रमाणम् अधुना कति पलैः दीर्घतरं वर्तते ?
५. वेङ्कटेशोक्तं भूपरिधिप्रमाणं लिखत ।
६. सौम्यगोलः कः ?
७. मध्यमां रविगतिं लिखत ।
८. शीघ्रकेन्द्रं कथं सिद्ध्यति ?
९. का नाम पलभा ?
१०. ग्रहणसम्भवः कदा वक्तव्यः ?

II. षण्णां प्रश्नानाम् उत्तरं लिखत

06x05=30

१. भूमध्यरेखादेशान् सप्रयोजनं लिखत ।
२. ग्रन्थकारोक्तं कर्षसंस्कारकारणं विवृणुत ।
३. पलभा ५ अङ्गुलानि । अस्य प्रदेशस्य अक्षांशान् साधयत ।
४. अष्टत्रिंशदुत्तरनवदशशततमे(१९३८)शकवर्षे अयनांशान् साधयत।
५. चन्द्रस्य राहुसंस्कारविधिं विवृणुत ।
६. यत्र पलभा पञ्चाङ्गुलमिता तत्र चरखण्डानि साधयत ।
७. भोग्यतोऽल्पेष्टः.....श्लोकार्धं पूरयित्वा व्याख्यात ।

—अनुवर्तते

८. चन्द्रग्रहणे स्पर्शादिकालाः कथं साधनीयाः ? विवृणुत ।
 ९. रविचन्द्रग्रहणयोः छाद्यच्छादकयोः परिचयं समूलश्लोकं कुरुत ।
 १०. दिक्साधनविधिं विवृणुत ।

III. पश्चानाम् उत्तरं लिखत

05x10=50

१. केतकीग्रहगणितस्य आरम्भप्रयोजनं ग्रन्थवैशिष्ट्यं च विवृणुत ।
 २. नवत्रिंशदुत्तरनवदशशत(१९३९) तमे वर्षे श्रावणशुक्लपञ्चम्यां रविवासरे अहर्गणं साधयत ।
 ३. इष्टाहर्गणः ५४७७, रवेः अहर्गणभवां गतिं साधयत ।
 ४. रविस्फुटः $४^{\circ}-०६^{\circ}-३०^{\circ}$ चन्द्रस्फुटः $८^{\circ}-१८^{\circ}-३६^{\circ}$
 रविगतिः ६१कलाः चन्द्रगतिः ८१६ कलाः
 तिथिनक्षत्रयोः साधनं कुरुत । एष्यघटिकाः स्पष्टयत ।
 ५. वेङ्कटेशोक्तं लग्नसाधनविधिं विवृणुत ।
 ६. सूर्यक्रान्तिसाधनं स्वकल्पितोदाहरणेन स्पष्टयत ।
 ७. इष्टचापस्य - ज्यासाधनम्, इष्टज्यायाः चापसाधनम्- एतदुभयमपि विवृणुत ।
 ८. चन्द्रग्रहणे आयनाक्षवलनयोः साधनविधिं विवृणुत ।

—०—

Code No. : **MR-25**

स्नातकपरीक्षा:—२०१६

बि.ए.३ – विद्वन्मध्यमा -तृतीयवर्षः

शास्त्रम्— ज्यौतिषम्

भागः -१ , पत्रिका -३

विषयः - जातकपारिजातः

दिनाङ्क - 02-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 100

I. एकेन पदेन उत्तरं लिखत

10x 01=10

१. मृगास्य इति कस्य राशेः सञ्ज्ञा ?
२. मेषः दिनराशिः किम् उत निशाराशिः ?
३. उपचयभावाः के ?
४. नपुंसकग्रहौ कौ ?
५. सामवेदाधिपः ग्रहः कः ?
६. सूर्यस्थितात् कतमो राशिः अभिजित्सञ्ज्ञकः भवति ?
७. कः ग्रहः असितकुटिलकेशः भवति ?
८. चन्द्रेण कीदृशं वस्त्रं विचिन्त्यम् ?
९. पिण्डायुर्दाये कयोः ग्रहयोः अस्तङ्गतिहरणं न भवति ?
१०. सूर्यात् पणपरस्थे चन्द्रे को योगो भवति ?

II. संयोज्य लिखत

05x01=05

१. रविः	-	वज्रम्
२. कुजः	-	माणिक्यम्
३. बुधः	-	नीलम्
४. शुक्रः	-	विद्रुमम्
५. शनिः	-	मरकतम्

III. चतुर्थपदं लिखत

05x01=05

१. दुश्चिक्व्यम्-तृतीयम्	मषूरणम्.....।
२. मेषः- रक्तः	कर्काटकः.....।
३. गुरुः-ब्राह्मणः	कुजः.....।
४. बुधः-क्लीबः	गुरुः.....।
५. रविः-तेजः	शनिः.....।

IV. पञ्चषैः वाक्यैः उत्तरं लिखत (षण्णामेव)

06x05 =30

१. ग्रहाणाम् उच्चनीचराश्यंशान् लिखत ।	२. ग्रहाणां भावकारकत्वं विवृणुत ।
३. ग्रहाणां कालबलं विशदयत ।	
४. वियोनिषु राशीनाम् अवयविभागं प्रदर्शयत ।	५. षट्क्लीबयोगान् लिखत ।
६. पित्रादीनाम् अरिष्टप्रदां ग्रहस्थितिं लिखत ।	७. छिद्रग्रहाः के ? तज्ज्ञानप्रयोजनं किम् ?
८. अधियोगस्य गजकेसरियोगस्य च लक्षणं फलं च लिखत ।	
९. सुनफानफाधुरधुराकेमद्रुमयोगजनिकां ग्रहस्थितिं लिखत ।	
१०. सङ्ख्यायोगान् सफलं प्रदर्शयत ।	

V. विस्तृतम् उत्तरं लिखत (पञ्चानामेव)

05x10 =50

१. दशवर्गाः के ? तेषु नवांश-त्रिंशांश-द्वादशांशानां सोदाहरणं विवरणं कुरुत ।
२. ग्रहाणां स्वरूपं सप्रयोजनं प्रदर्शयत ।
३. जन्मदेशज्ञानं विस्तरेण विवृणुत ।
४. कतिपयान् सद्योऽरिष्टप्रदान् योगान् ग्रन्थाधारेण विवृणुत ।
५. जातकभङ्गोक्तान् विषयान् सङ्ग्रहेण प्रदर्शयत ।
६. अंशकायुर्दायगणितं विवृणुत ।
७. पञ्चमहापुरुषयोगान् सफलं सोदाहरणं च प्रदर्शयत ।
८. नाभसयोगानां चतुरः प्रकारान् प्रदर्श्य, सर्वेषां योगानां नामानि विलिख्य च त्रिचतुराणाम् आकृतियोगानां लक्षणं फलं च प्रदर्शयत ।
९. कतिपयान् पूर्णदुर्योगान् लिखत ।
१०. लग्नादीनां भावानां सञ्ज्ञाविशेषान् लिखत ।

Code No. : **MR-26**

स्नातकपरीक्षा:—२०१६

बि.ए.३ – विद्वन्मध्यमा -तृतीयवर्षः

शास्त्रम्— ज्यौतिषम्

भागः -१ , पत्रिका -४

विषयः - फलदीपिका

दिनाङ्कः - 04-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - १००

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 100

I. एकेन पदेन उत्तरं लिखत

10x 01=10

१. लीनस्थानानि कानि ?
२. शुक्रस्य मित्राणि.....।
३. भृगुजशशिनौ रसौ चेत् सूर्यभौमौ.....?
४. चन्द्रस्य चेष्टाबलं कदा भवति ?
५. माणिक्यं तरणेः चेत् शीतगोः.....।
६. दुरस्थानानि कानि ?
७. स्त्रीजातके कस्मात् भावात् पुत्रचिन्तनं क्रियते ?
८. रुचकयोगः केन सञ्जायते ।
९. कुमारे जाते सति पूर्वं किं चिन्तनीयम् ?
१०. कस्मात् भावात् अर्थासिं कथयेत् प्राज्ञः ?

II. टिप्पणीः लिखत (षण्णाम्)

06x05=30

१. वसुमान् योगः	२. अधियोगः
३. मध्यायुः	४. गजकेसरीयोगः
५. केमद्रुमः	६. विवाहकालनिर्णयः
७. नीचभङ्गराजयोगः	९. भावाः
९. चन्द्रादिभिः ग्रहैः रवियोगफलम्	१०. भावसिद्धिकालः

III. श्लोकद्वयं व्याख्यात ।

02x05=10

१. रोगस्य चिन्तामपि रोगभावस्थितैर्ग्रहैर्वा व्ययमृत्युसंस्थैः ।
रोगेश्वरेणापि तदन्वितैर्वा द्वित्र्यादिसम्वादवशाद् वदन्तु ॥
२. वक्रं गतः स्वोच्चफलं विदध्यात् सपत्नीचर्क्षगतोऽपि खेटः ।
वर्गोत्तमांशस्थितखेचरोऽपि स्वक्षेत्रगस्त्योक्तफलानि तद्वत् ॥

IV. पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः

05x10 =50

१. फलदीपिकाग्रन्थोक्तदिशा ग्रहाणां षड्बलानि विवृणुत ।
२. पञ्चमहापुरुषयोगान् सोदाहरणं लिखत ।
३. ग्रन्थोक्तरीत्या पञ्चराजयोगान् निरूपयत ।
४. ग्रहाणां प्रदीप्ताद्यवस्थाभेदं स्पष्टयत ।
५. ग्रहाः कदा भावफलं ददति इति विचिन्त्य द्वादशभावस्थरविफलं विवृणुत ।
६. मरणावस्था केन भावेन चिन्त्यते इति निश्चित्य ग्रहैः मरणोत्तरस्थानानि कानि चिन्त्यन्ते इति निरूपयत ।
७. ग्रहाणां उच्च-परमोच्च-मूलत्रिकोण-स्वस्थानविचाराः लेख्याः ।

—०—

Code No. : MFVDJ-81

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६

एम्.ए. १ – विद्वदुत्तमा -प्रथमवर्षः

शास्त्रम्— ज्यौतिषम्

भागः - १ , पत्रिका - १

विषयः - सिद्धान्तशिरोमणिः-१ (त्रिप्रश्नाधिकारपर्यन्तम्)

दिनाङ्कः - 28-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत

03x10=30

१. कुट्टकगणितद्वारा रविमन्दोच्चभगणोपपत्तिं निरूपयत ।
२. क्षेपदिनानयनपूर्वकं लघ्वहर्गणानयनक्रमं विवृणुत ।
३. त्रिप्रश्नपदस्य अर्थमभिधाय इष्टकालिकलग्नानयनक्रमं सोपपत्तिं व्याख्यात ।
४. सप्रयोजनं अष्टौ अक्षक्षेत्राणि लेख्यानि ।
५. सौरादीनि मानानि कानि ? प्रत्येकं परिचयं कुरुत ।

II. षण्णां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत

06x05 =30

१. सिद्धान्तस्कन्धस्य लक्षणं विशदयत ।
२. अधिमासलक्षणं विलिख्य कति मासेषु तद्भवतीति स्पष्टयत ।
३. सूक्ष्मनक्षत्रानयनक्रममुपवर्णयत ।
४. ग्रहाणां तात्कालिकीकरणं नाम किम् ? किं वैशिष्ट्यमिति सूचयत ।
५. मनुष्याणां व्यवहारार्थं कानि मानानि उपयुज्यन्ते ? केषु कार्येषु ?
६. दिक्साधनप्रकारः लेख्यः ।
७. भूपरिधिस्फुटानयनप्रकारं विलिखत ।
८. यत्र कुज्या २४५ तद्धृतिः ३१२५ तत्राक्षभाकों प्रचक्ष्व ।
९. शुद्धिः नाम का ? तदानयनप्रकारः कः ?
१०. उदयान्तरं नाम किम् ? उपपादयत ।

III. पङ्क्तिद्वयं सावतरणं व्याख्यात

02x05=10

१. मन्दाक्रान्ता इव शशधरात् भान्ति यान्तः क्रमेण ।
२. निजाशीतिभागेन युक्तं समार्धं खषड्भक्तमब्दाङ्घ्रियुग्वा दिनाद्यम् ।
३. राजा चित्रमयोऽथवा सुघटितः काष्ठस्य कण्ठीरवः ।

IV. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

05x01=05

१. इनोदयद्वयान्तरं.....दिनम् ।
२.तु काले नवमं प्रमाणम् ।
३.तदनु सम्प्रति सप्तमोऽयम् ।
४. ग्रहस्य चक्रैः विहृता.....स्वकक्षा भवेत् ।
५. सूत्रं मेरुगतं बुधैर्निगदिता साभुवः ।

V. योजयत

05x01=05

१. रवेः उदयात् पुनरुदयपर्यन्तः कालः	१. नाक्षत्रं दिनम्
२. तिथ्यन्तसूर्योदययोर्मध्ये	२. सावनं दिनम्
३. षष्टिघटिकाः	३. अवशेषं तिष्ठति
४. दर्शाग्रतः सङ्क्रमकालतः प्राक्	४. अवमा
५. चान्द्रसावनान्तरम्	५. अधिमासशेषम्

—०—

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६

एम्.ए. १ – विद्वदुत्तमा -प्रथमवर्षः

शास्त्रम्— ज्यौतिषम्

भागः -१ , पत्रिका -२

विषयः - गोलाध्यायः-१(गोलबन्धाधिकारपर्यन्तम्)

दिनाङ्कः - 29-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत

03x10=30

१. भूस्वरूपविषये पुराणमतं निराकृत्य भूमेः समताविषये कारणं सम्यक् प्रतिपादयत ।
२. गोलबन्धविधिं विलिख्य 'नाडिकावृत्तखेटान्तरालेऽपमः' इति वाक्यस्याशयं स्पष्टयत ।
३. अधिमासः कथमुत्पद्यते इति विशय अधिमासोपपत्तिं ग्रन्थोक्तानुसारेण व्याख्यात ।
४. भूमेः स्वरूपमुक्त्वा भुवः आधारे कः दोषः? आधारनिराकरणं ग्रन्थकारेण कथं कृतमिति स्पष्टयत ।
५. ग्रहाणां नीचोच्चवृत्तं भङ्गं विलिख्य व्याख्यात ।

II. षण्णां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत

06x05 =30

१. ग्रहाणां पूवगतौ दृष्टान्तं प्रतिपादयत ।
२. वायुमण्डलं कथं विभक्तमिति लिखत ।
३. भुवः प्रलयभेदं निरूपयत ।
४. भूपरिधिमानं तद्व्यासविषयं च स्पष्टयत ।
५. ध्रुवर्क्षस्थानां दिवारत्रिविचारः लेख्यः ।
६. भारतवर्षस्य नवखण्डानि कानि ? विवृणुत ।
७. भुवः आकृष्टिशक्तिं प्रतिपादयत ।
८. निरक्षादिप्रदेशेषु दिग्व्यवस्थितिं व्याख्यात ।
९. वर्षमध्ये सावनसङ्ख्यां चान्द्रमासे कुदिनप्रमाणं च किम् ?

१०. दक्षिणगोले द्वीपानां समुद्राणां च नामानि ?

III. पङ्क्तिद्वयं सावतरणं व्याख्यात

02x05=10

१. यस्मिन् वृत्ते भ्रमति खचरो नास्य मध्यं कुमध्ये ।
२. नाडीवृत्तोभयतस्त्रीणि त्रीणि क्रमोत्क्रमात् तानि ।
३. नाशङ्कनीयं न चले किमित्थं यतो विचित्रा फलवासनात्र ।

IV. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

05x01=05

१. परिधेः शतांशः.....स्यात् ।
२. गहोच्चयोरन्तरं.....इति कथ्यते ।
३. भूमेः बहिः.....योजनानि भूवायुः ।
४.स्थितो व्योमचरः सुदूरे ।
५. ज्योतिषं प्रपठितुमधिकारी सोऽन्यथा.....।

V. योजयत

05x01=05

१. गोलः	१. सौम्ये
२. वडवानलः	२. अस्तलग्नम्
३. अक्षांशः	३. ध्रुवोन्नतिः
४. पश्चिमे	४. मध्यलग्नम्
५. दक्षिणोत्तरे	५. याम्ये
	६. क्षेत्रविशेषः

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६**एम्.ए. १ – विद्वदुत्तमा -प्रथमवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः -१ , पत्रिका -३****विषयः - श्रीपतिपद्धतिः**

दिनाङ्कः - 30-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत**03x10=30**१. लग्नस्फुटः राश्यादिः २-१९°-५४^१ दशमस्फुटः राश्यादिः ११-१६°१४^१

अत्र अवशिष्टान् भावस्फुटान् भावसन्धिस्फुटानपि साधयत ।

२. दृश्यग्रहः राश्यादिः चन्द्रः १-२५°-१५^१द्रष्टृग्रहः राश्यादिः गुरुः ५-१०°-२५^१

अत्र चन्द्रोपरि गुरोः दृष्टिफलमानीय विशेषदृष्टिः वर्तते न वा विचारयत ।

३. ग्रहाणां षड्बलानि कानि ? तत्र स्थानबलनिर्णयक्रमं विशदयत ।

४. इष्ट-कष्टबलसाधनक्रमं फलनिर्णये तस्य प्रयोजनं च स्पष्टयत ।

५. बलपिण्डायुषः आनयनक्रमं निरूप्य तदुक्तानि हरणानि विशदयत ।

II. अधोनिर्दिष्टेषु षण्णामुत्तरं लिखत**06x05=30**

१. जातकफलप्रवचने भावस्फुट-सन्धिस्फुटानां प्रयोजनं स्पष्टयत ।

२. कुजस्फुटः राश्यादिः ६-२१°-०८^१ दशमस्फुटः ११-१६°१४^१ दिग्बलं साधयत ।३. रविस्फुटः- ९-१७°-५५^१ चन्द्रस्फुटः- ६-२१°१८^१ कालबले पक्षबलं साधयत ।

४. लग्नादिद्वादशभावानां बलसाधनप्रकारमुपवर्णयत ।

५. आयुर्दायगणिते चक्रपातार्थहानिः कथं कार्या ? विशदयत ।

६. आयुर्दायगणिते क्रूरोदयहरणनिधानं स्पष्टयत ।

७. जातके कदा केन प्रकारेण आयुषः आनयनं कार्यमिति निर्णयं ब्रूत ।

८. अरिष्टभङ्गविषये श्रीपत्युक्तं निर्णयं विशदयत ।

९. दशाक्रमनिर्णयप्रकारमभिधाय 'पूर्व विलग्रस्य दशा यदा स्यात्'
तदा ग्रहाणां षड्बलस्पष्टीकरणविधानं ब्रूत ।
१०. दशाप्रवेशकालिकाहर्गणसाधनपूर्वकं ग्रहस्थितेः साधनं स्पष्टयत ।

III. पङ्क्तिद्वयं सावतरणं व्याख्यात

02x05=10

१. वर्गेशतत्स्थग्रहवीर्यघातमूलेन राश्यादिकवर्गजानाम् ।
२. अन्तर्दशाभ्यः विदशाः स्युरेवं ताभ्यस्तथैवोपदशाः प्रदिष्टाः ।
३. प्रायस्तदन्तः पतितास्तु सर्वे दशादिकानां तु दश प्रभेदाः ।

IV. एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत

05x01=05

१. नतकालो नाम कः ?
२. अस्तलग्नं कथं साधयेत् ?
३. भावसन्धिस्फुटः कथं सिद्ध्यति ?
४. रविचन्द्रयोः किं बलं द्विगुणं कुर्यात् ?
५. बुधस्य दिनरात्रिबलं कथं निर्णयते ।

V. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

05x01=05

१. सौम्यैर्दृष्टे.....वीर्यं भवति ।
२. पादं स्ववर्षेऽथ.....स्वमासे बलं स्यात् ।
३. स्वोच्चे रूपंस्वत्रिकोणे स्वभेऽर्धम् ।
४. भङ्गप्रभोश्चेदपि रिष्टभङ्गः समानतायामपि.....एव ।
५.शुभाशुभाख्यं फलं मनोरूपतया ददाति ।

—०—

Code No. : MFVDJ-84

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६

एम्.ए.१ – विद्वदुत्तमा -प्रथमवर्षः

शास्त्रम्— ज्यौतिषम्

भागः -१ , पत्रिका -४

विषयः - प्रश्नमार्गः-(१-१६ अध्यायाः)

दिनाङ्क - 31-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत

03x10=30

१. पृच्छासमये एव दैवज्ञेन ज्ञातव्याः अंशाः के ? तत्र श्वासचिन्तनप्रकारं विवृणुत ।
२. अष्टमङ्गलसङ्ख्यावशात् त्रैकालिकफलचिन्तनमुपवर्णयत ।
३. उन्माददायिनः अष्टौ योगाः के ? रोगलक्षणं तत्परिहारं च ब्रूत ।
४. 'षष्ठं द्वादशमष्टमं च.....तत्रातिकष्टोऽष्टमः ॥' श्लोकमिमं सम्पूर्णं भावचिन्तनक्रमं स्पष्टयत ।
५. प्रश्ने दैवानुकूल्यं प्रातिकूल्यं वा कथं चिन्तयेत् ? देवकोपकारणानि विमृशत ।

II. अधोनिर्दिष्टेषु षण्णामुत्तरं लिखत

06x05=30

१. दैवज्ञलक्षणं निरूप्य प्रतिदिनं दैवज्ञेन कर्तव्यानि कर्माणि लिखत ।
२. प्रश्नाक्षराणि कथं चिन्त्यानि ? विवृणुत ।
३. 'चिन्त्याः षट् प्रश्नकर्मणि' ते के ? छत्रराशेः निर्णयप्रकारं ब्रूत ।
४. दीपवशात् शुभाशुभचिन्तनं स्पष्टयत ।
५. जातके मृत्युप्रददशापहाराः के ? विवृणुत ।
६. प्रश्ने सूत्रचिन्तनप्रकारमुपवर्णयत ।
७. प्रश्ने सर्पबाधाचिन्तनं कथं कुर्यात् ? विमृशत ।
८. प्रश्ने प्रेतबाधाचिन्तनक्रममुपवर्णयत ।
९. प्रश्ने शत्रुबाधाचिन्तनं विमृशत ।
१०. इष्टानिष्टस्थानगतस्य गुरोः फलानि निरूपयत ।

III. श्लोकत्रयं पूरयत ।

03x04=12

१. होरां वराहमिहिरास्य.....भवतीह शोभा ॥
२. पृच्छानिर्गम.....बाधाभिचाराद्यपि ॥
३. वीणावेणु.....विद्यान्निमित्तं बुधः ॥
४. कैलासाद्रीश.....ज्ञानमीशानमीडे ॥
५. तातश्चात्मप्रभावो.....दासभृत्यादिकोऽपि ॥

IV. रिक्तस्थानानि पूरयत

08x01=08

१. आरूढतद्दशमयोः.....विचिन्तयेत् ।
२. रेखाच्छेदः प्रष्टुः.....भवेत् ।
३. होरायां तुव्याख्यायां श्रमः क्रियताम् ।
४. स्थानत्रयेऽपि युग्माः स्युः यदि सङ्ख्या.....भवेत् ।
५. युवा वक्रसमारम्भे वक्रगत्यां.....॥
६. सद्योरिष्टाह्वयाः योगाः.....मृतिप्रदाः ॥
७. अन्नपूर्णेऽश्वरी लक्ष्मीः यक्षी वा।
८. चतुर्थनाथस्य तु दैवतं यत् तस्यानुरूपं.....भवति ।

—०—

Code No. : **MFVDJG-85**

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६

एम्.ए. १ – विद्वदुत्तमा -प्रथमवर्षः

शास्त्रम्— ज्योतिषम्

भागः -२ , पत्रिका -१

विषयः - स्वशास्त्रेतिहासः

दिनाङ्कः - 01-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. योजयत

05x01=05

१. वेदाङ्गज्योतिषम्	२. श्रीपतिः
२. विवाहपटलः	२. आर्यभटः
३. सिद्धान्तशेखरः	३. लगधः
४. ज्योतिर्गणितम्	४. शङ्करबालकृष्णः
५. भारतीयज्योतिषम्	५. वेङ्कटेशकेतककरः
	६. वराहमिहिरः

II. एकेन वाक्येन उत्तरयत

05x01=05

१. वेदकाले नक्षत्रगणना कुतः कृता ?
२. आर्यभटस्य ग्रन्थः कः ?
३. यन्त्ररचनाविषयः कस्मिन् स्कन्धे अन्तर्भवति ?
४. कपिलेश्वरस्य प्रसिद्धा टीका कस्य ग्रन्थस्य विद्यते ?
५. षडङ्गेषु ज्योतिषशास्त्रमिदं किमङ्गमिति स्मृतम् ?

III. टिप्पणीः लिखत (षण्णामेव)

06x05=30

१. जातकपारिजातः ।
२. सुधाकरद्विवेदी ।
३. करणग्रन्थः
४. आधुनिककालः

५. संहिता ।
६. ताजिकम् ।
७. वेदाङ्गज्योतिषम् ।
८. लघुजातकम् ।
९. गणेशदैवज्ञः
१०. मुहूर्तचिन्तामणिः

IV. श्लोकद्वयं सावतरणं व्याख्यात

02x05=10

१. आदित्यदासतनयस्तदवासबोधः कापित्थके सवितृलब्धवरप्रसादः ।
आवन्तिको मुनिमतान्यवलोक्य सम्यक् होरां वराहमिहिरो रुचिरां चकार ॥
२. यदुपचितमन्यजन्मनि शुभाशुभं तस्य कर्मणः पक्तिम् ।
व्यञ्जयति शास्त्रमेतत् तमसि द्रव्याणि दीप इव ॥

V. प्रश्नद्वयं सम्यक् निरूपयत

02x15=30

१. ज्योतिषशास्त्रस्य विकासमधिकृत्य लिखत ।
२. सिद्धान्तलक्षणं सम्यक् विलिख्य आधुनिकसूर्यसिद्धान्तस्य परिचयं कुरुत ।
३. होराशास्त्रविभागान् सग्रन्थं निरूपयत ।
४. आर्यभट्टस्य देश-काल-ग्रन्थविषये प्रबन्धं लिखत ।

—०—

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६**एम्.ए.२ – विद्वदुत्तमा -द्वितीयवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः - १, पत्रिका - १****विषयः - सिद्धान्तशिरोमणिः-२****(पर्वसम्भवाधिकारात् पाताधिकारपर्यन्तम्)**

दिनाङ्कः - 28-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 02.30 P.M. to 05.30 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत**03x10=30**

१. चन्द्रग्रहणसम्भवः कथं ज्ञेयः ? 'मनूनकाः स्याद्ग्रहणस्य सम्भवः' इत्यस्य आशयं स्पष्टयत ।
२. चन्द्रग्रहणे स्थित्यर्ध-मर्दार्ययोः साधनं सोपपत्तिं निरूप्य ताभ्यां स्पर्शादिकालज्ञानं विशदयत ।
३. चन्द्रग्रहणे परिलेखेन स्पर्श-विमुक्ति-मध्यग्रासाः कथं ज्ञेयाः ? सालेख्यं निरूपयत ।
४. 'न लम्बनं वित्रिभलग्रतुल्ये' इत्यस्याशयं स्पष्टयित्वा सूर्यग्रहणे घटिकादिलम्बनसाधनं स्पष्टयत।
५. विभा-स्वभाख्ये कथं स्यातामिति निरूप्य चन्द्रशुद्धोन्नतिगणितं सम्यङ् निरूपयत ।

II. षण्णां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत**06x05 =30**

१. चन्द्रग्रहणे इन्दुमार्गे कुभाविस्तृतिः कथं लभ्यते ?
२. ग्रहणे आयनाक्षजवलनसाधनं स्पष्टयत ।
३. सूर्यग्रहणे सकृत् प्रकारेण लम्बनसाधनं विशदयत ।
४. सूर्यग्रहणे स्फुटा गतिः कथं साध्यते ?
५. क्रान्तिसंस्कारयोग्यः विक्षेपः कथं सिद्ध्यति ?
६. अक्षजं दृक्कर्मगणितं निरूप्य ग्रहेदयास्तलग्नयोः स्वरूपं स्पष्टयत ।
७. सूर्यासन्नभावेन चन्द्रादिग्रहाणाम् उदयास्तज्ञानं विशदयत ।
८. ग्रहयुतौ भेदयोगे सति गणितविशेषं स्पष्टयत ।
९. पातसाधने चन्द्रस्य गोलायनसन्धी कथं सिद्ध्यति ?
१०. व्यतिपातवैधृत्योः लक्षणं तत्सम्भवज्ञानं च स्पष्टयत ।

III. उत्तरं लिखत

05x02=10

१. ग्रहणे ग्रासमानं कथं लभ्यते ?
२. सर्वग्रहणं खण्डग्रहणमिति वा निर्णयः कथं भवति ?
३. स्वल्पादिग्रहणे चन्द्रस्य वर्णभेदान् स्पष्टयत ।
४. शृङ्गौन्नतौ परिलेखसूत्रसाधनयोग्यः चन्द्रः कथं साध्यः ?
५. सूर्यस्य गोलायनसन्धी कौ ?

IV. रिक्तस्थानानि पूर्यत ।

05x01=05

१. ग्रहणकाले जपदानहुतादिके.....प्रवदन्ति ।
२. इन्दोर्भागः.....खण्डितोऽपि न लक्ष्यः ।
३. भानोः छन्ने सर्वदा.....एव ।
४. अधोमुखनरस्य तलंप्रदिष्टम् ।
५. पातस्थितिकालान्तः तज्ज्ञैः.....न शस्यते ।

V. योजयत

05x01=05

१. ग्रहणे विधुं	१. लम्बनसंस्कृतपर्वविरामकालः
२. ग्रहणे इनं	२. पर्वविरामकालः
३. चन्द्रग्रहणमध्यकालः	३. भूभा पिधत्ते
४. सूर्यग्रहणमध्यकालः	४. वित्रिभलग्रतुल्ये
५. न लम्बनं	५. विधुः पिधत्ते

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६**एम्.ए.२ – विद्वदुत्तमा -द्वितीयवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः -१ , पत्रिका -२****विषयः - गोलाध्यायः-२****(त्रिप्रश्नवासनातः ऋतुवर्णनपर्यन्तम्)**

दिनाङ्कः - 29-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 02.30 P.M. to 05.30 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत**03x10=30**

१. मेरौ सततं समार्धं कथं दिनं भवतीति निरूप्य संहिताकारोक्ताभिप्रायस्य समन्वयं दर्शयत ।
२. प्रदेशभेदेन असमैः समयैः मेषादिराशीनामुदये गोलीयकारणं स्पष्टयत ।
३. केवलगोलविद्याः ग्रहणे राहुः कारणं न इति किमर्थं वदन्ति ? सर्वागमानाम् अविरुद्धं मतं ब्रूत।
४. सूर्यग्रहणे नति-लम्बनयोः सद्भावे कारणं निरूप्य छेद्यकद्वारा लम्बनोपपत्तिं दर्शयत ।
५. क्रमज्यया एव बलनसाधनं कुतः कार्यम् ? भास्करोक्ताभिः गोलयुक्तिभिः समर्थयत ।

II. षण्णां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत**06x05 =30**

१. गोले चरस्य स्थानं निर्दिश्य दिननिशोः लघुत्वमहत्त्वे कारणं स्पष्टयत ।
२. पितृलोकः कुत्र ? पितृदिवसस्य उदयास्तादिकालान् गोलयुक्त्या समर्थयत ।
३. लग्नसाधने अर्कतात्कालिकीकरणवासनां विमृशत ।
४. चन्द्रशृङ्गोन्नतिसाधकत्रिभुजं सालेख्यं स्पष्टयत ।
५. चन्द्रबिम्बस्य नृदृश्यस्य दलस्य दलं कदा शुक्लं भवति ? भृशं विचारयत ।
६. आयनाक्षजस्फुटवलनानां स्वरूपं तेषां भावाभावस्थानं च विशदयत ।
७. गोलयन्त्रस्य विन्यासं तस्मात् कालज्ञानं लग्नज्ञानं च स्पष्टयत ।
८. चक्रयन्त्रेण कालज्ञानं वेधेन ग्रहज्ञानं च स्पष्टयत ।
९. 'नैव बाणः कुजेऽसौ कदम्बोन्मुखः' इत्यस्याशयं स्पष्टयत ।
१०. भास्कराचार्योपज्ञस्य फलकयन्त्रस्य विन्यासं स्पष्टयत ।

III. पङ्क्तिद्वयं सावतरणं व्याख्यात

02x05=10

१. यत्र लग्नमपमण्डलं कुजे तद्गृहाद्यमिह लग्नमुच्यते ।
२. सौम्याग्रकाग्रानृतलं हि याम्यं याम्याग्रकाग्रात् पुनरेव याम्यम् ।
३. घटदलरूपा घटिता घटिका ताम्री पृथुच्छिदा ।

IV. रिक्तस्थानानि पूरयत ।

05x01=05

१. निरक्षदेशे क्षितिजाख्यवृत्तमन्यदेशे.....जगुः ।
२. यदतिदूरगतो द्रुहिणः क्षितेः सततम्.....रविमीक्षते ।
३. दृग्गर्भसूत्रयोरैक्यात्.....नास्ति लम्बनम् ।
४. दृक्सूत्रात् लम्बितः चन्द्रः तेन तत्.....स्मृतम् ।
५. रे पान्थाः कथमव्यथानि भवतां चेतांसि.....।

V. योजयत

05x01=05

१. चक्रांशाङ्कं चक्रम्	१. पारमार्थिकं यन्त्रम्
२. दलीकृतं चक्रम्	२. तुर्यगोलम्
३. कोदण्डखण्डम्	३. चापयन्त्रम्
४. समतलमस्तकपरिधिः	४. चक्रयन्त्रम्
५. धीरेकम्	५. शङ्खयन्त्रम्

—○—

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६**एम्.ए.२ – विद्वदुत्तमा -द्वितीयवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः - १, पत्रिका -३****विषयः - बृहत्संहिता****(१-१३, ५३-६०)**

दिनाङ्कः - 30-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 10.00 A.M. to 1.00 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत**03x10=30**

१. सांवत्सरलक्षणं निरूप्य 'न सांवत्सरपाठी च नरकेषूपपद्यते' कुतः ? इति स्पष्टयत ।
२. रविचन्द्रयोः ग्रहणे दशविधमोक्षान्-दशविधग्रासांश्च सलक्षणं सफलं विशदयत ।
३. गुरुवर्षानयनरीतिं निरूप्य १९३८शकवर्षे कः संवत्सरः भवतीति गणितद्वारा प्रदर्शयत ।
४. जाङ्गलदेशे जलोपलब्धिदर्शकानि षट्लक्षणानि सङ्गृहीत ।
५. वास्तुनि प्रशस्तभूलक्षणं निरूप्य भूमेः शुभाशुभज्ञानाय प्रोक्तविधानानि शल्यज्ञानक्रमं च स्पष्टयत ।

II. षण्णां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत**06x05 =30**

१. ज्योतिषशास्त्रे संहितायाः लक्षणमुक्त्वा तदन्तर्गतपदार्थान् सङ्गृहीत ।
२. अयनपरीक्षाक्रमं ग्रन्थोक्तदिशा विशदयत ।
३. गगने सप्तर्षीणां संस्थानं स्पष्टयत ।
४. तामसकीलकानां वर्णाकृतिभेदान् सफलं निरूपयत ।
५. 'ग्रहणे राहुरकारणम्' इत्यस्याशयं स्पष्टयत ।
६. कुजस्य पञ्चमुखानि कानि ? सफलं सलक्षणं विमृशत ।
७. चन्द्रमसः दशसंस्थानानि कानि ? तेषु पञ्चानां विवरणं दीयताम् ।
८. वास्तुविद्याधिकारोक्तानां पञ्चानां चतुश्शालानां लक्षणं लिखत ।
९. विष्णुप्रतिमायाः स्वरूपं सम्यङ् निरूपयत ।

१०. वज्रलेपस्य लक्षणं सम्यङ् निरूपयत ।

III. पङ्क्तिद्वयं सावतरणं व्याख्यात

02x05=10

१. स्वच्छाययान्यदसितं कुम्भस्येवातपस्थस्य ।
२. म्लेच्छा हि यवनास्तेषु सम्यक् शास्त्रमिदं स्मृतम् ।
३. ये यं देवमुपाश्रिताः स्वविधिना तैस्तत्र कार्या क्रिया ।
४. दिम्पतिसञ्ज्ञा च शिरा नवमी मध्ये महाशिरानाम्नी ।

IV. एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत

10x01=10

१. कपिलः विश्वस्य कारणं किमिति प्राह ?
२. कैः कृतः आदेशः सर्वत्र सत्यं न भवति ?
३. कस्य आदेष्टुः भारती वन्ध्या न भवति ?
४. षष्ठ्यतद्पूर्वस्य प्रभवस्य प्रवृत्तिकालः कदा भवति ?
५. प्रतियुगं कति संवत्सराः भवन्ति ? तेषां नामानि कानि ?
६. युधिष्ठिरस्य काले सप्तर्षिमण्डलं कस्मिन् नक्षत्रे आसीत् ?
७. रोहिण्यामवस्थितो गुरुः उदयमेति । तर्हि वर्षस्य का सञ्ज्ञा ?
८. गृहस्य कस्यां दिशि जलस्य स्थानं शुभकरम् ?
९. गृहारम्भे प्रथमं कस्यां दिशि शिलां न्यसेत् ?
१०. नोत्पातपरित्यक्तः कदाचिदपि कः ग्रहः उदयं न व्रजति ?

—०—

Code No. : MSVDJ-84

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६**एम्.ए.२ – विद्वदुत्तमा -द्वितीयवर्षः****शास्त्रम्— ज्यौतिषम्****भागः - १ , पत्रिका - १****विषयः - प्रश्नमार्गः****(१७-३२ अध्यायाः)**

दिनाङ्क - 31-03-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समय:- 02.30 P.M. to 05.30 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणां विस्तरेण उत्तरं लिखत**03x10=30**

१. सन्ततिप्रश्ने रव्यादिग्रहाणां दुःस्थित्या कर्तव्याः प्रतिक्रियाः काः ? निरूपयत ।
२. जीवाधिष्ठिततारयातघटिका..इत्यादिक्रमेण बीजक्षेत्रस्फुटविधानं निरूप्य गुणदोषचिन्तनं कुरुत।
३. जातकेन सप्तमभावचिन्तनं निरूप्य भार्यामृत्युयोगादीन् स्पष्टयत ।
४. विवाहार्थं स्त्रीपुरुषयोः परस्परमानुकूल्यं कथं चिन्तयेत्? तत्र राशि-तारा-ग्रहमैत्रवर्गान्विमृशत ।
५. देवप्रश्ने द्वादशभावैः चिन्तनीयान् पदार्थान् स्पष्टयत ।

II. षण्णां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत**06x05 =30**

१. सन्ततिप्रश्ने सन्तानतिथिवशात् प्रायश्चित्तकथनं ब्रूत ।
२. जातके विवाहकालः कथं चिन्त्यः ? निरूपयत ।
३. स्त्रीपुरुषयोः गणकूटः कथं चिन्त्यः ? तस्य अपवादानपि स्पष्टयत ।
४. ग्रहाणां गोचरे इष्टस्थानानि निरूप्य वेध-वामवेधयोः स्वरूपं स्पष्टयत ।
५. कर्मविपाकप्रकरणे राजयक्ष्म-काश्य-कुष्ठरोगाणां कारणं प्रायश्चित्तं च निरूपयत ।
६. सन्ततिप्रश्ने सन्तत्यभाव-दत्तस्वीकारादियोगान् विमृशत ।
७. देवप्रश्ने बिम्ब-प्रासादयोः गुणदोषचिन्तनं कुरुत ।
८. देवप्रश्ने नैवेद्य-दीपादिगतगुणदोषचिन्तनं स्पष्टयत ।
९. फलचिन्तने शकुनानां स्थानमुत्त्वा युद्धप्रश्ने शकुनैः फलानि चिन्तयत ।
१०. वर्षलक्षणं ग्रहस्थित्या कथं चिन्त्यम् ? धनुषि रवेः स्थित्या वर्षलक्षणानि विमृशत ।

III. श्लोकत्रयं पूरयत

03x04=12

१. मार्ताण्डोददृष्टि.....सर्वेश्वराणां गुरोः ॥
२. ओजर्क्षे पुरुषांशकेषु.....कुर्वन्ति पक्षे स्वके ॥
३. देवीनिषेवा.....अत्र शुद्धौ ॥
४. उदयभं शशिनः.....पुनरत्र न किञ्चन ॥

IV. रिक्तस्थानानि पूरयत

08x01=08

१.सर्वेषां दानानामुत्तमं स्मृतम् ।
२. दिनकरं.....न विध्यते ।
३. माणिक्यं दिननायकस्य शशिनः.....।
४. सर्वानुगुणभागेऽपिअधिका ।
५. शिरोवेधः पतिं हन्ति कण्ठवेधस्तु.....।
६. बिम्बभावेनैव.....अपि तद्गुणैः विचिन्त्यः ।
७. प्रासादोऽर्चा च विश्वेशितुरिह.....वपुषी ॥
८. स्पर्शो दक्षिणबाहुवक्षशिरसां पाणिग्रहे.....।

—०—

स्नातकोत्तरपरीक्षा:—२०१६

एम्.ए.२ – विद्वदुत्तमा -द्वितीयवर्षः

शास्त्रम्— ज्योतिषम्

भागः -१ , पत्रिका -५

विषयः - अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम्

दिनाङ्कः - 01-04-2016]

[गरिष्ठाङ्कः - ८०

समयः- 02.30 P.M. to 05.30 P.M.]

[Max. Marks : 80

I. त्रयाणाम् उत्तरं लिखत

03x10=30

१. चन्द्रस्य स्थितिनिर्णयार्थं के संस्काराः अपेक्षिताः विवृणुत ।
२. पृथिवी गोलाकारेति निरूप्य तस्याः अक्षभ्रमणे कारणानि प्रमाणानि च विवृणुत ।
३. रविग्रहणे कारणं तद्ग्रहणभेदान् च निरूपयत ।
४. धूमकेतुर्नाम कः ? तत्स्वरूपं च किम् ? प्रसिद्धाः धूमकेतवः के ? विवृणुत ।
५. शनिवलयान् परिचाय्य तेषां दर्शनादर्शनयोः कारणं प्रतिपाद्य तन्निर्मितिविषयं सप्रमाणं विशदयत ।

II. षण्णां सङ्क्षेपेण उत्तरयत

06x05=30

१. दिगंशोन्नतांशपद्धतिं निरूपयत ।
२. चन्द्रमण्डले वायुमण्डलाभावदर्शकानि कानि ?
३. पाश्चात्यमतेन ऋतवः कति ? तेषां कारणं च किम् ?
४. सूर्यमण्डलस्य पञ्चाङ्गानि कानि ?
५. गुरोः उपग्रहाः के ? तेषां ग्रहणसङ्गमणादिकं कथं सम्भवति ?
६. उल्का नाम का ? उल्काधूमकेत्वोः भिन्नता कथमवगम्यते ?
७. वेधशाला नाम का ? विवृणुत ।
८. नीहारिकासिद्धान्तं निरूपयत ।
९. ग्रहस्य दूरत्वनिर्धारणे विद्यमानं बोडे नियमं विवृणुत ।
१०. विषुवांशक्रान्त्यंशपद्धतिं विवृणुत ।

III. उत्तरयत

05x02=10

१. याम्योत्तरवृत्तं नाम किम् ?
२. पातालस्वस्तिकं नाम किम् ?
३. आधुनिकमते ग्रहाणां कियत्यः गतयः ? काः ताः ?
४. क्रान्तिवृत्तं नाम किम् ?
५. चन्द्रग्रहणात् सूर्यग्रहणं किमर्थं भिद्यते ?

IV. एकेन वाक्येन उत्तरं लिखत

10x01=10

१. 'पुरा चन्द्रः पृथिव्याः एव एकोभागः आसीत्' अयं कस्य सिद्धान्तः ?
२. भौमस्य उपग्रहौ कौ ?
३. युरेनस् ग्रहस्य संशोधकः कः ?
४. बि एला धूमकेतोः परिक्रमणकालः कः ?
५. प्लुटोग्रहस्य साम्प्रदायिकं नाम किम् ?
६. टाइटन् कस्य ग्रहस्य उपग्रहः ?
७. सर्वप्रथमं धूमकेतूनामपि ग्रहवत् सूर्यपरिक्रमणं विद्यते इति केन अनुमितम् ?
८. सूर्यग्रहणे छादकः कः ?
९. ग्रहलवसिद्धान्तस्य प्रतिपादकौ कौ ?
१०. 'अर्वाचीनं ज्योतिर्विज्ञानम्' अस्य ग्रन्थस्य कर्ता कः ?

—○—